

A vidék helyzete és lehetséges jövőképe

Dr. Goda Pál

A vidék sokarcúsága, dilemmái

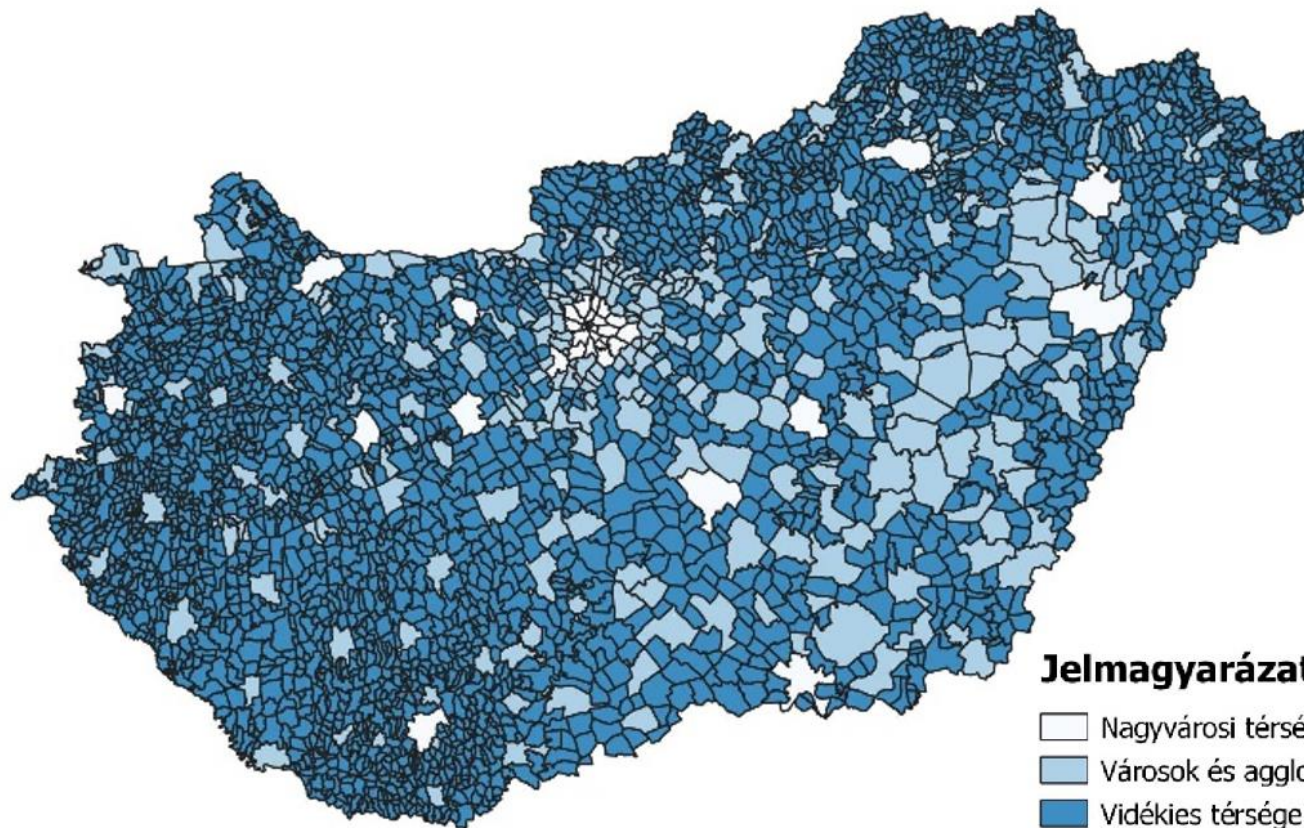
- Vidék: sokrétű lehatárolási lehetőségek, változatos karakterek, eltérő pozíciók, széttartó fejlődési pályák
 - Városközeli, fogyasztás-központú terek, agglomerációk, elővárosi/kertvárosi zónák:
 - fejlett infrastruktúra,
 - intenzív térkapcsolatok, ingázás
 - Félreeső, távoli vidéki terek:
 - földrajzi és fejlettségi periférikus helyzet,
 - alacsony hozzáadott értékű termelési funkciók,
 - elvándorlás,
 - lassú felzárkózás/stagnálás/fokozódó leszakadás
 - Szigetszerű, „belső” perifériák, vagy éppen kiemelkedő félperiférikus települések/településeggyüttesek
- Válságtelepülések: demográfiai robbanás → szegénység újratermelése
 - Szegénység: nem csak anyagi javak, de képességek, esélyek hiánya
 - Marginalizálódás → lakóhelyi szegregáció → gettósodás

A vidék sokarcúsága, dilemmái

- Jelentős belső migráció: nem csak város-vidék viszonylatban, de „vidékről vidékre” is
- Területi egyenlőtlenségek: prosperáló és marginalizálódó régiók
 - Differenciáló tényezők:
 - tudás, képességek és innovativitás mennyisége és minősége
 - munkahelyek és szolgáltatások jelenléte
 - központok súlya, elérhetősége; hálózatosodás szintje
- Tőke és vállalkozások „ruralizációja”: mikor és hogyan?
- Vidéki útfüggőség? → mező-/élelmiszer-gazdaság, tradicionális iparágak csökkenő súlya, átalakuló szerepe:
 - integráció, hatékonyság, (export-)versenyképesség
 - alternatív élelmiszerláncok, helyi élelmiszerrendszerek, tájjelleg
- Integrált területi együttműködések és helyi fejlesztések: források növelése, eszköztár bővítése, bürokrácia csökkentése szükséges

Települések urbanizáltsági fok szerinti besorolása

Jelmagyarázat

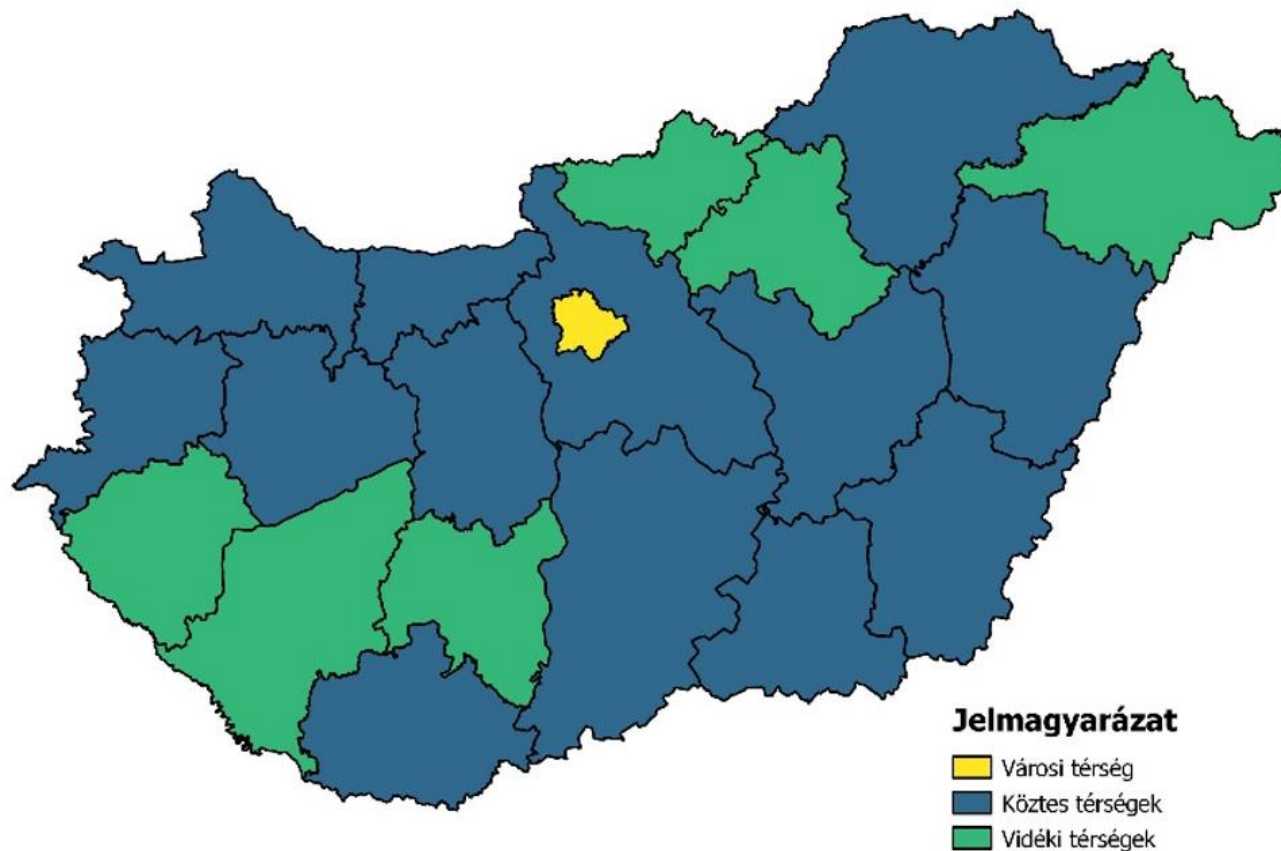
- Nagyvárosi térségek
- Városok és agglomerációk
- Vidéki térségek

	Települések száma (db) és aránya (%)		Terület nagysága (km ²) és aránya (%)		Lakosság száma* (fő) és aránya (%)	
Nagyvárosi térségek	14	0,4%	3 176	3,4%	3 207 828	32,8%
Városok és agglomerációk	317	10,1%	22 761	24,5%	3 585 409	36,7%
Vidéki térségek	2 824	89,5%	67 088	72,1%	2 976 289	30,5%

* 2020. január 1-én érvényes adat

Forrás: Eurostat és KSH alapján AKI NKft. szerkesztése

Megyék város-vidék tipológia szerinti besorolása

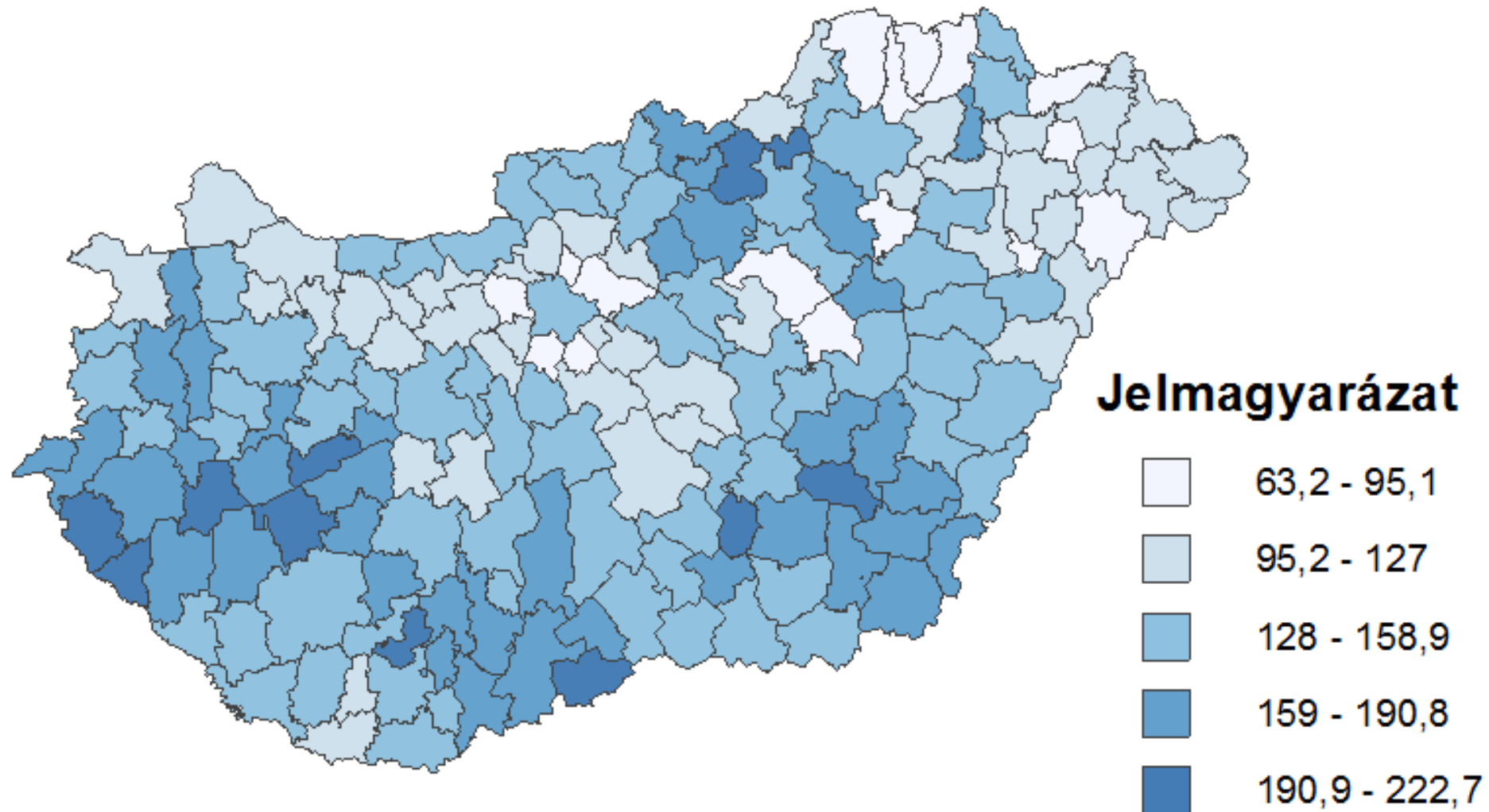

	Települések száma (db) és aránya (%)		Terület nagysága (km ²) és aránya (%)		Lakosság száma* (fő) és aránya (%)	
Városi térségek	1	0,03%	525	0,6%	1 750 216	17,9%
Köztes térségek	2 060	65,3%	66 830	71,8%	6 206 034	63,5%
Vidéki térségek	1 094	34,7%	25 670	27,6%	1 813 276	18,6%

* 2020. január 1-én érvényes adat

Forrás: Eurostat és KSH alapján AKI NKft. szerkesztése

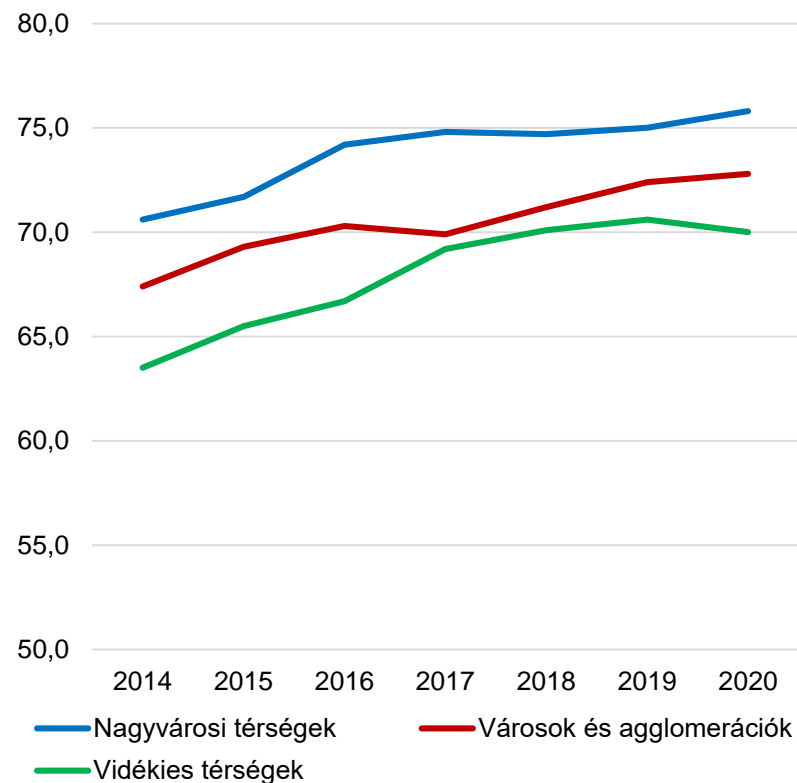
Öregedési index a járásokban, 2019 (%)

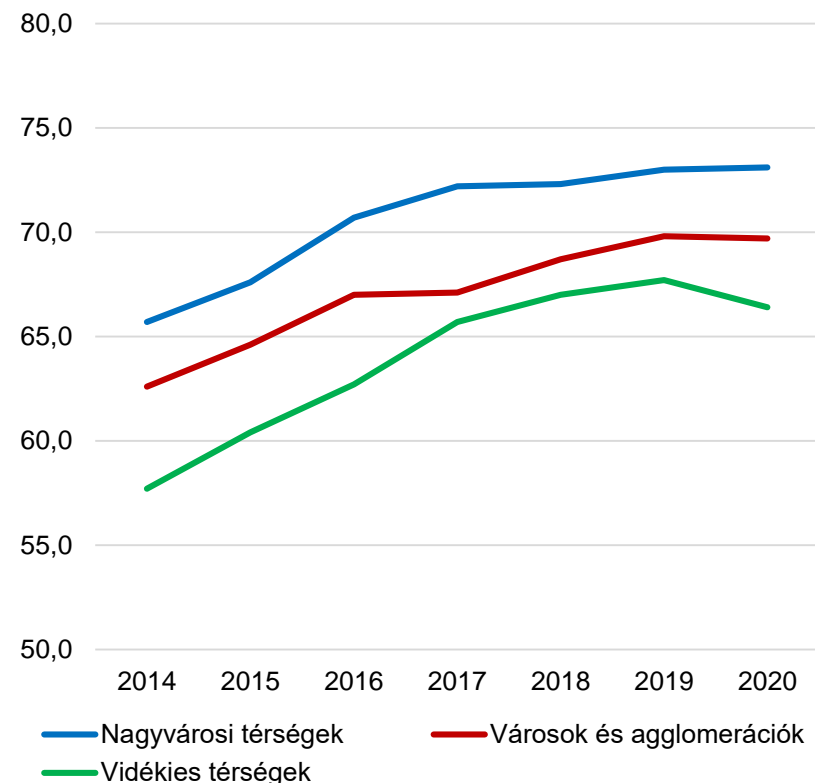
Aktivitás, foglalkoztatás és munkanélküliség a települések urbanizáltsági foka szerinti kategóriákban, 2014-2020 (%)

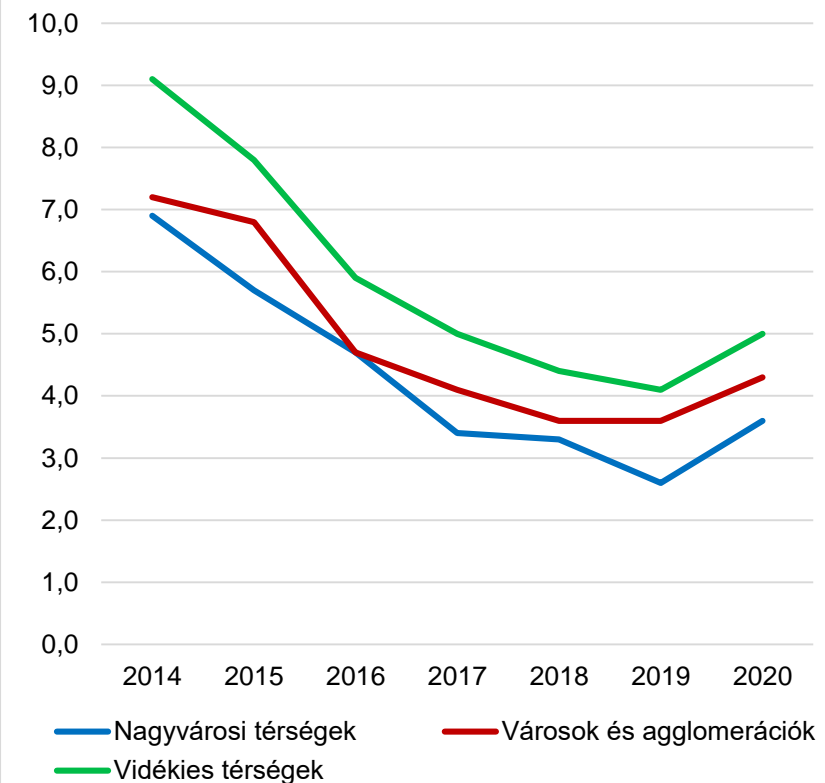
Aktivitási ráta (%)

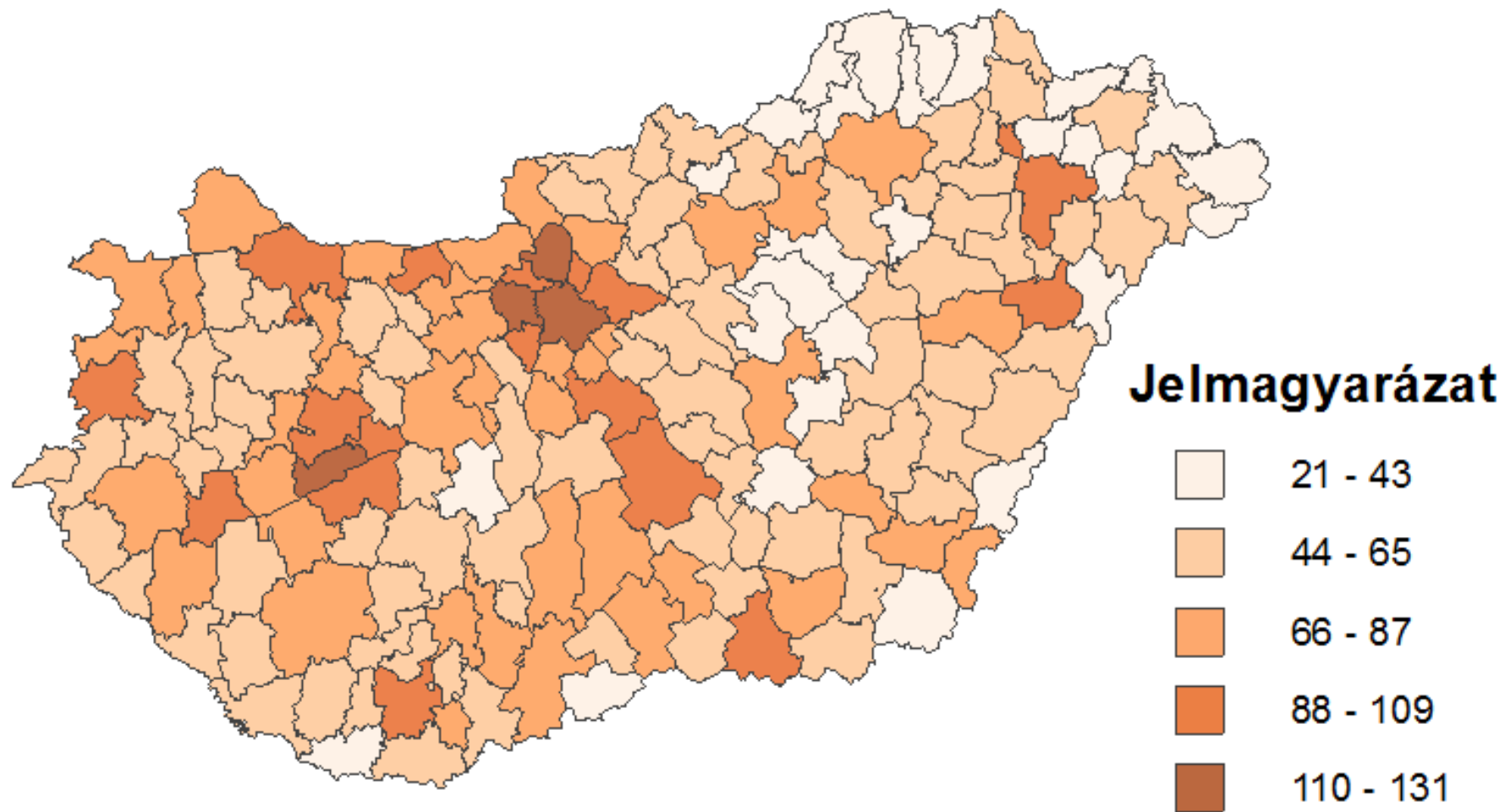
Foglalkoztatási ráta (%)

Munkanélküliségi ráta (%)

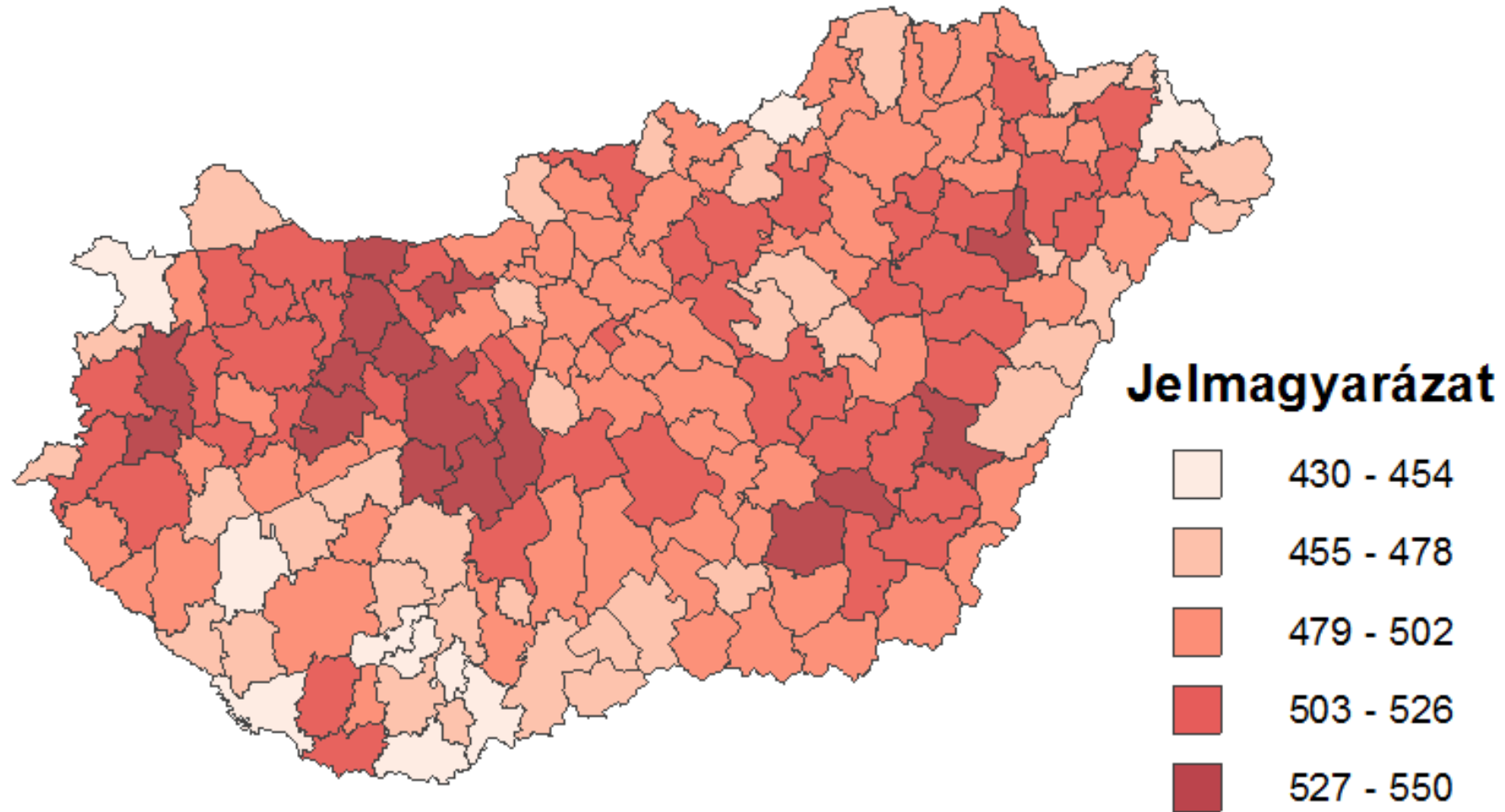

Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma a járásokban, 2018

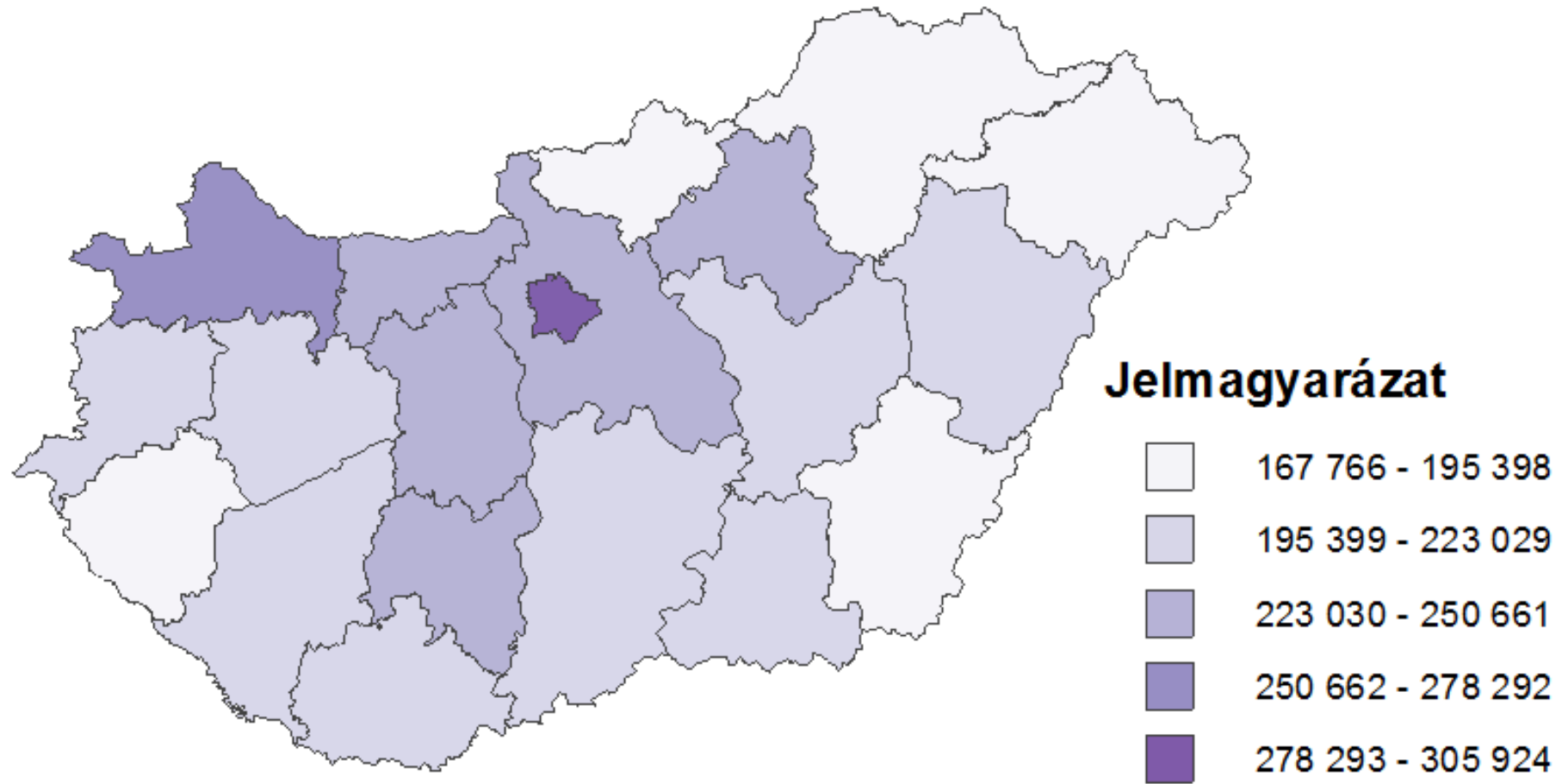
Forrás: KSH

Ezer lakosra jutó adózók száma a járásokban, 2019

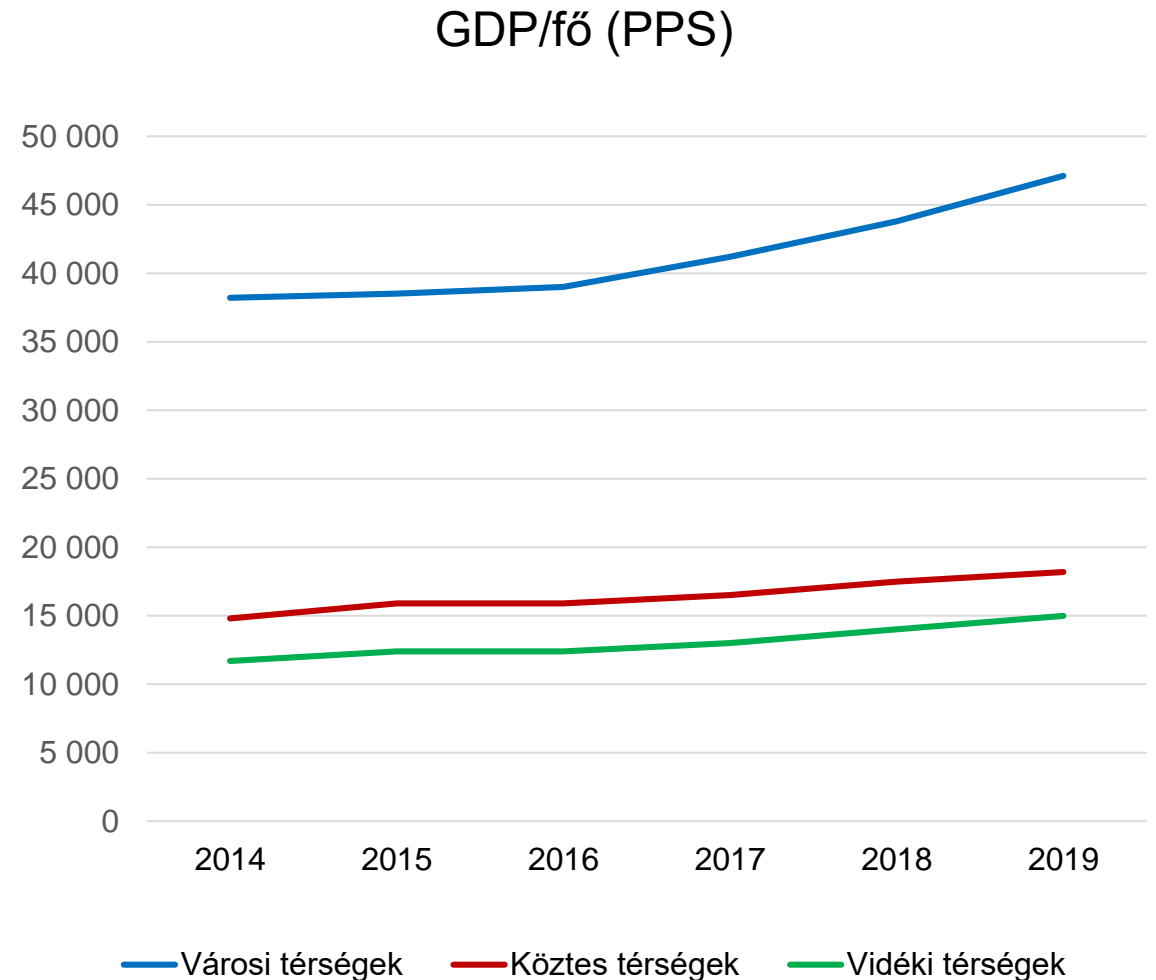
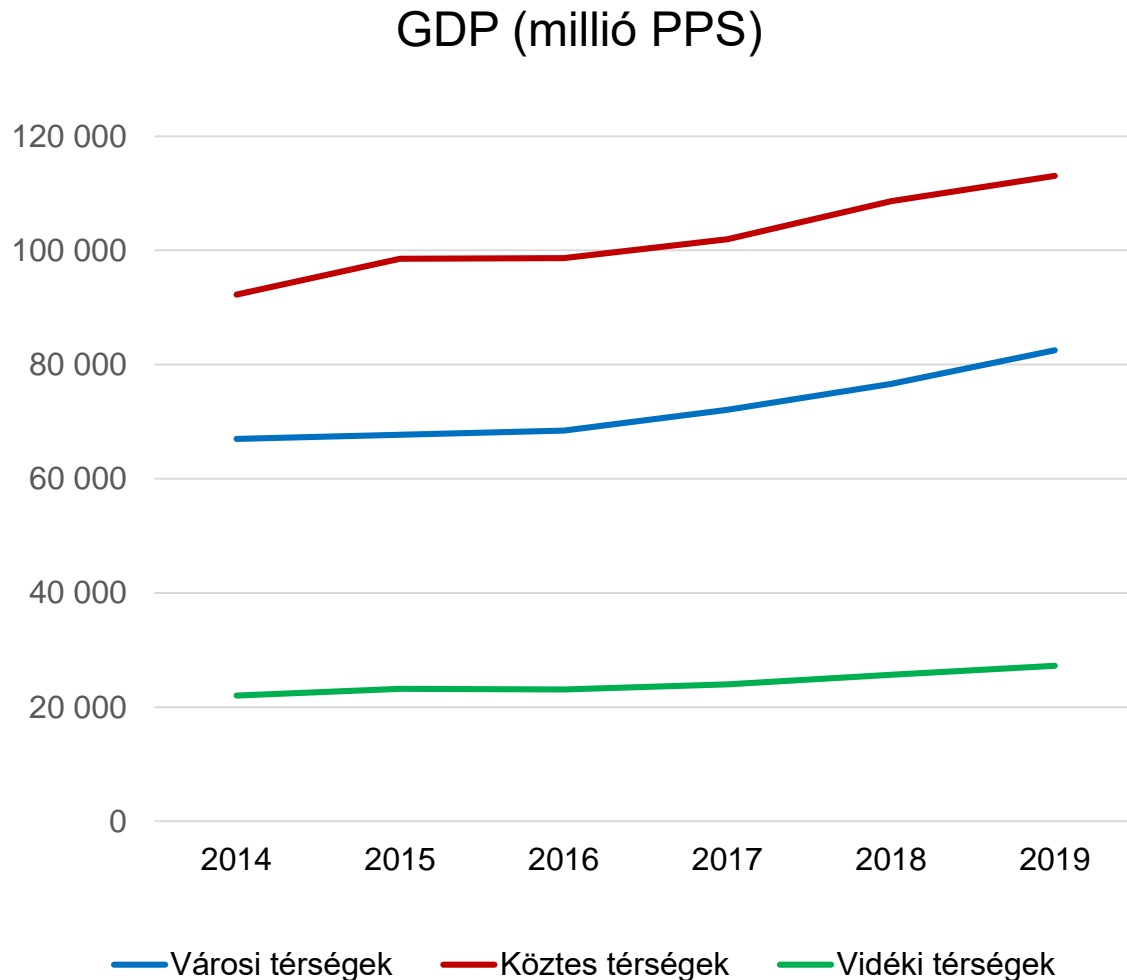
Forrás: KSH

Teljes munkaidőben alkalmazásban állók nettó átlagkeresete a megyékben, 2019 (Ft/fő/hó)

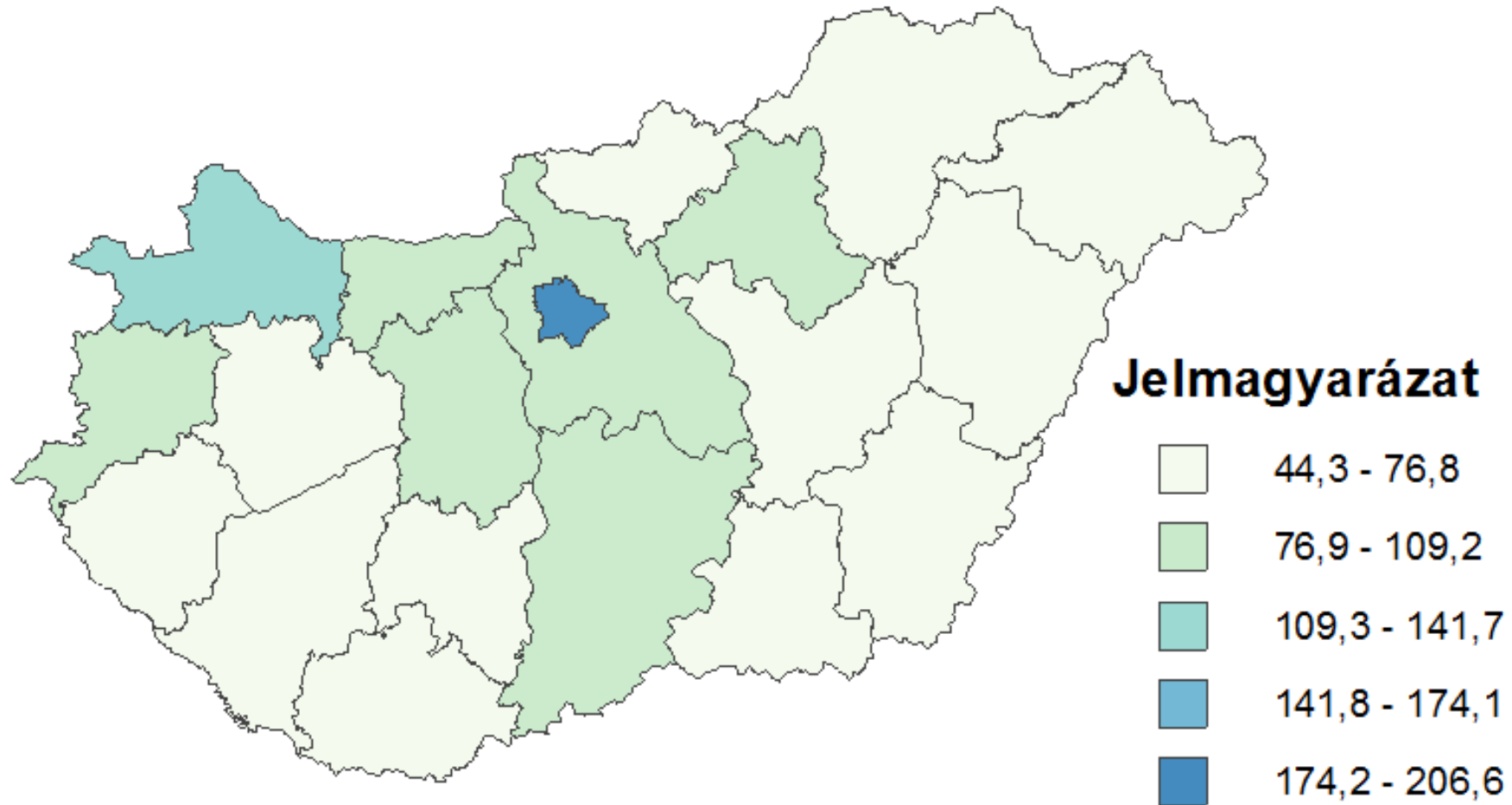

Forrás: KSH

Abszolút és egy főre jutó GDP város-vidék tipológia szerint, 2014-2019

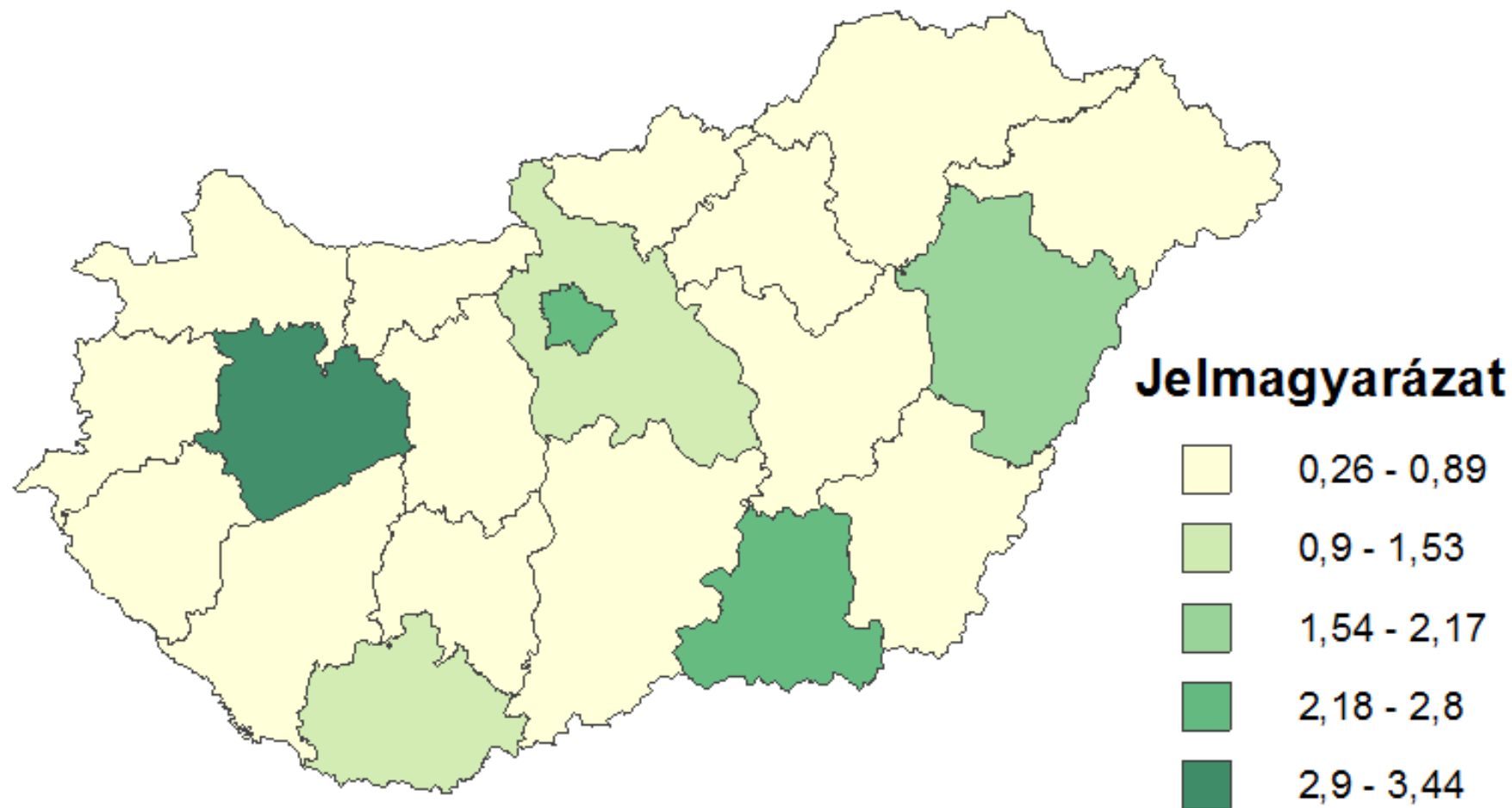

Egy főre jutó GDP az országos átlag százalékában a megyékben, 2019 (%)

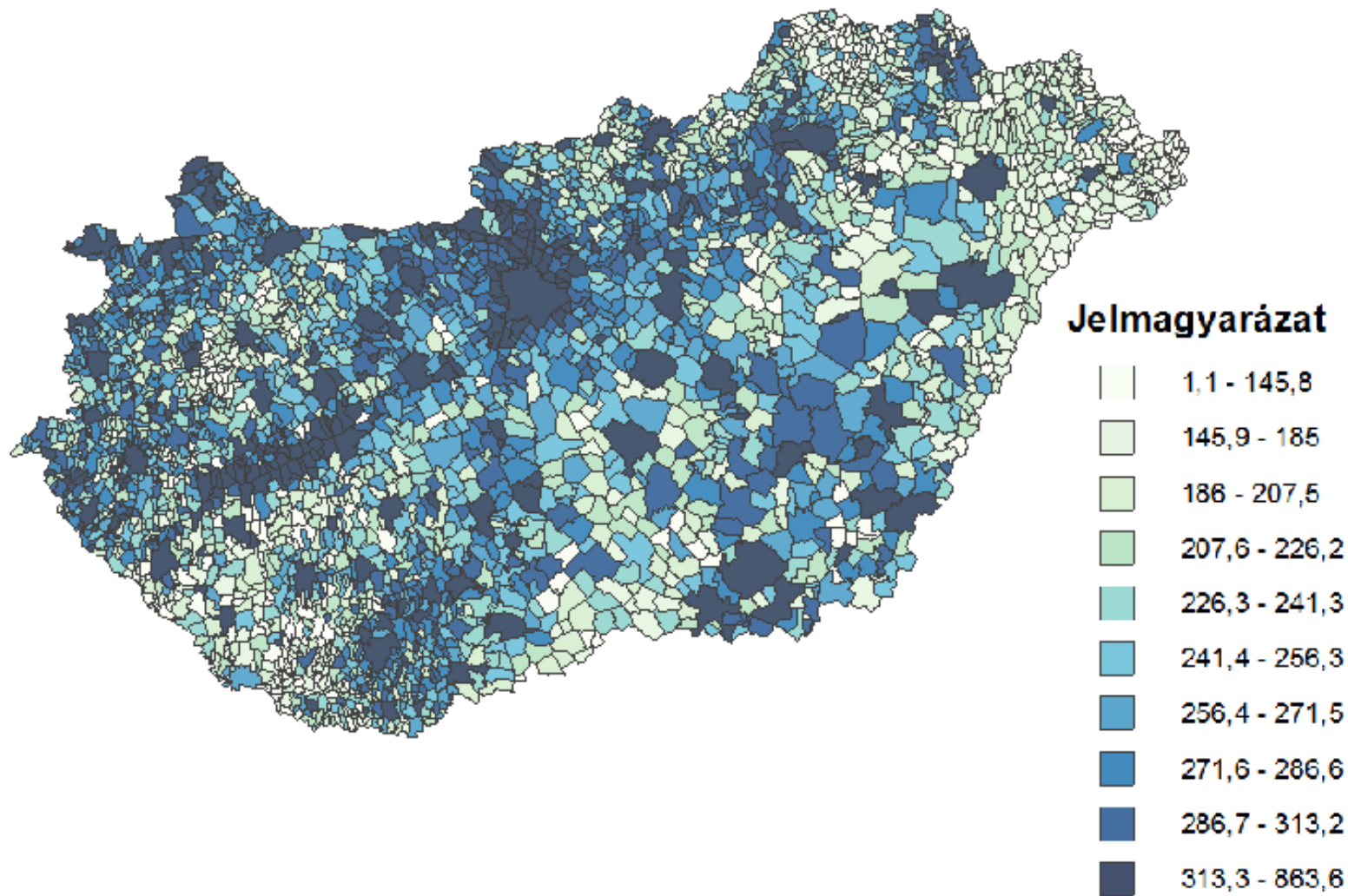

Forrás: KSH

K+F ráfordítás a GDP arányában a megyékben, 2018 (%)

Internet előfizetések ezer lakosra jutó száma a településeken, 2019

Forrás: KSH

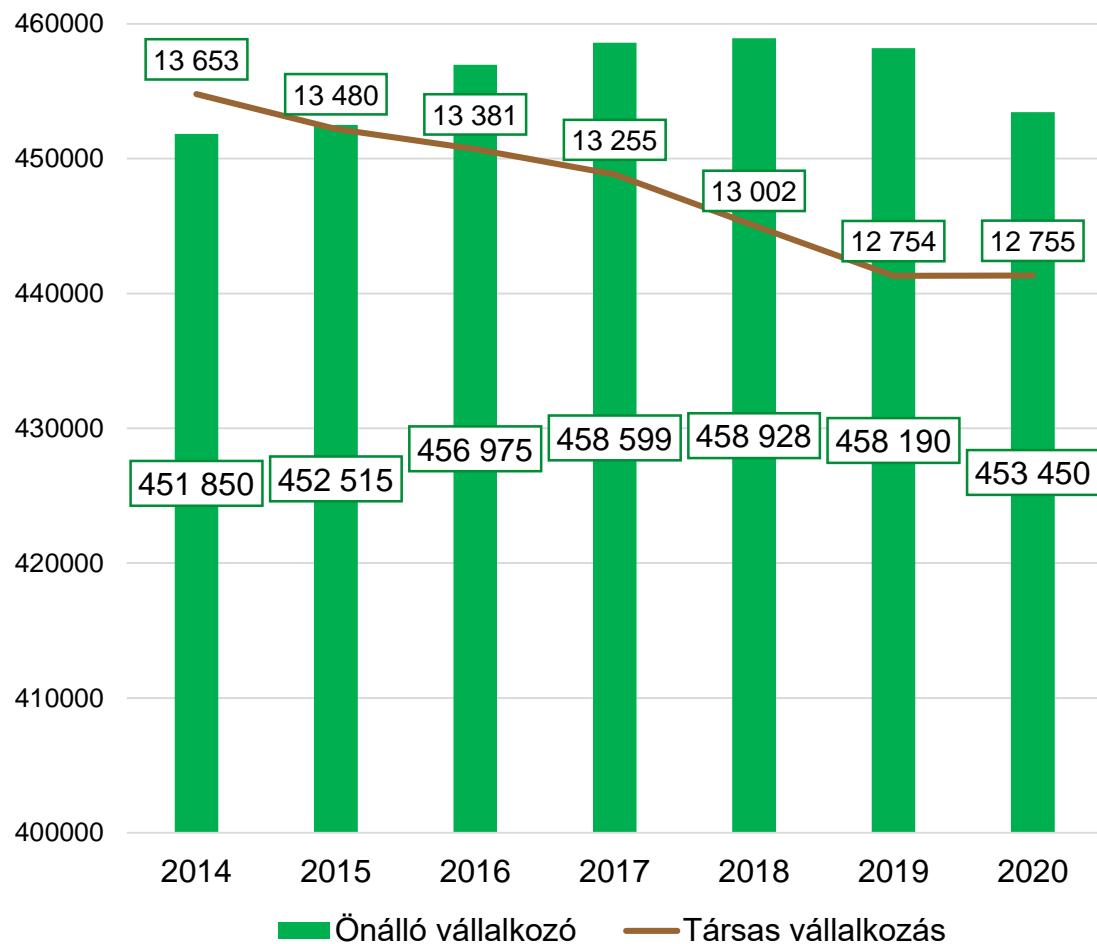
Az élelmiszer-gazdaság jelentősége, lehetőségei

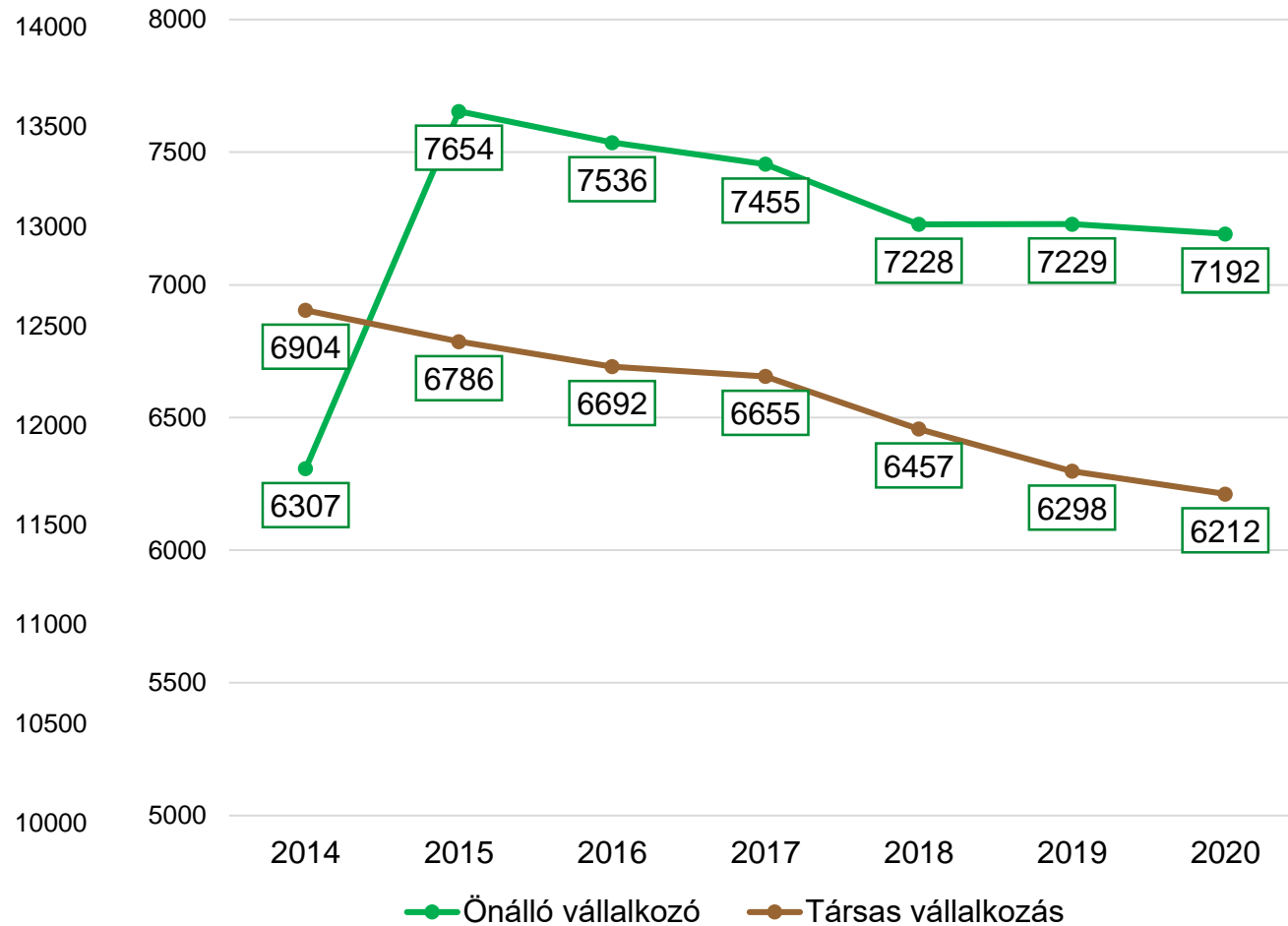
Az élelmiszer-gazdaság nemzetgazdasági súlya: vállalkozási szerkezet

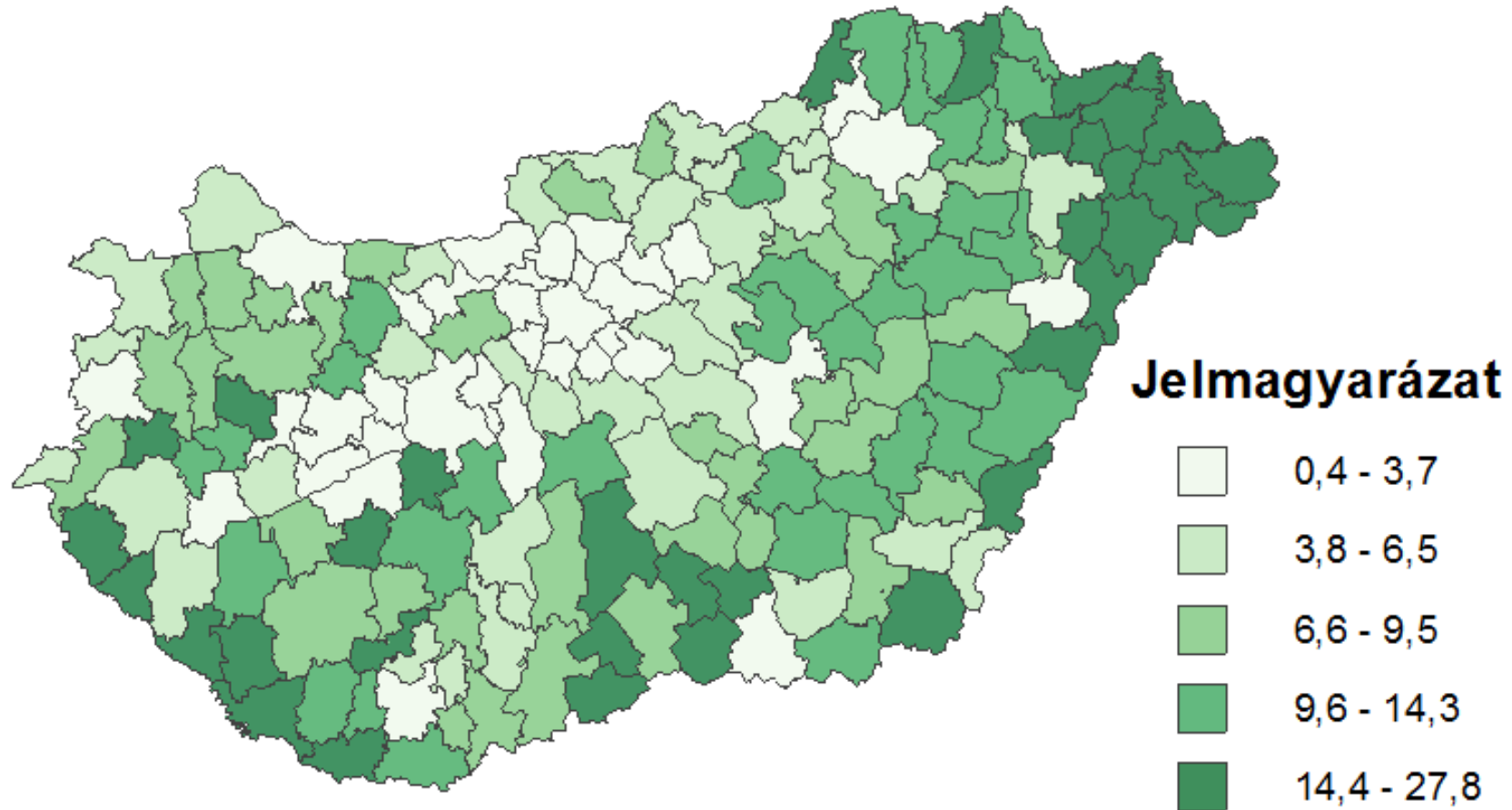
A regisztrált mezőgazdasági, erdészeti és halászati önálló és társas vállalkozások száma, 2014-2020 (db)

Az élelmiszer-, ital- és dohány-gyártó önálló és társas vállalkozások száma, 2014-2020 (db)

Mezőgazdasági működő vállalkozások aránya a járásokban, 2018 (%)

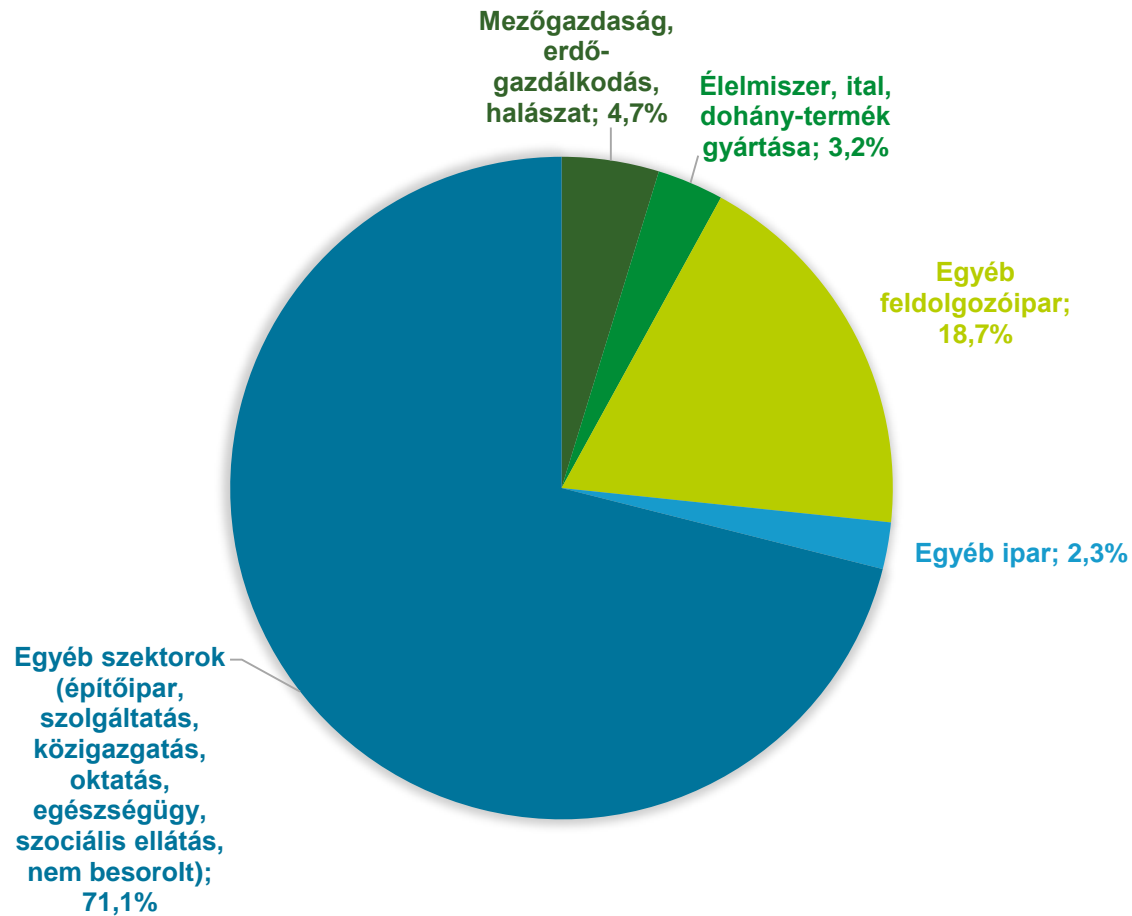

Forrás: KSH

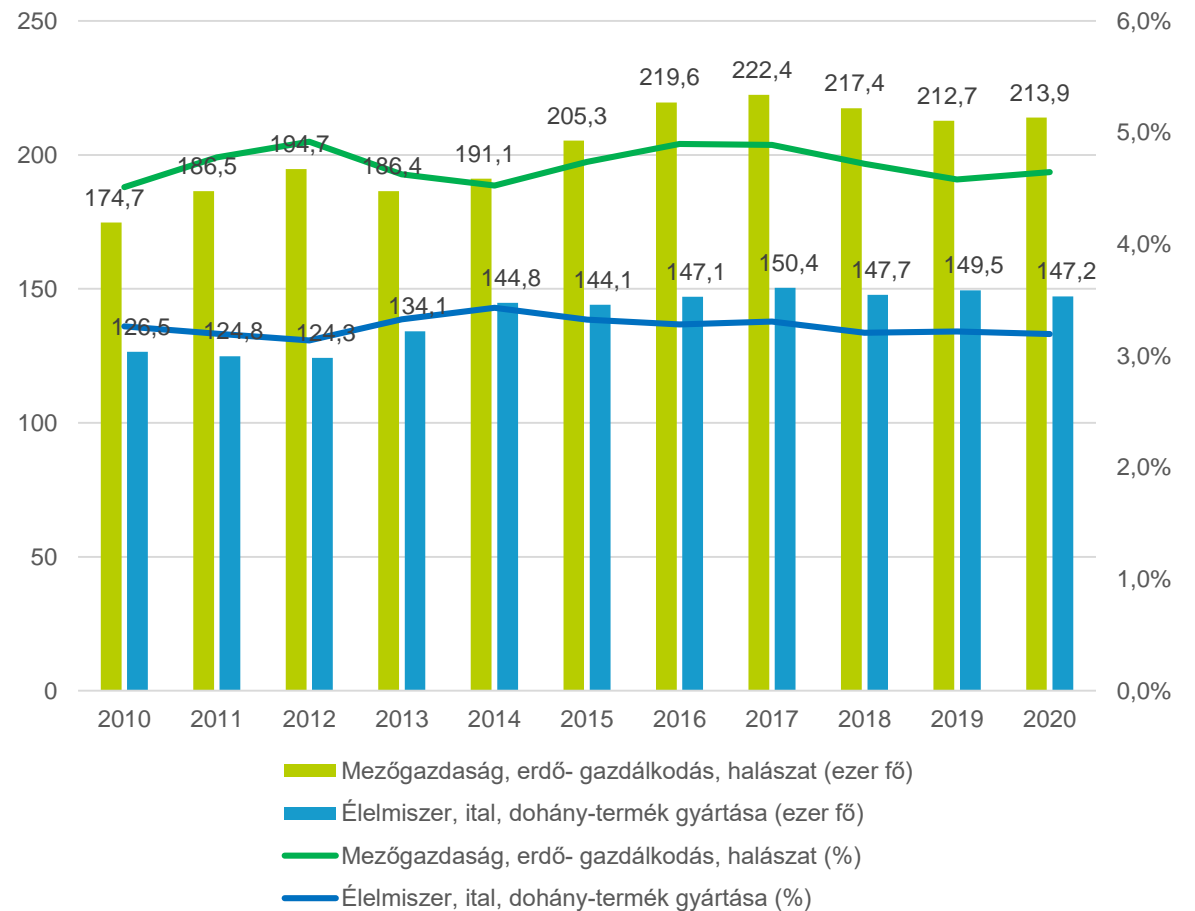
Az élelmiszer-gazdaság nemzetgazdasági súlya: foglalkoztatás

A foglalkoztatottak megoszlása az egyes szektorok között, a 2016-2020-as idősor átlagában (%)

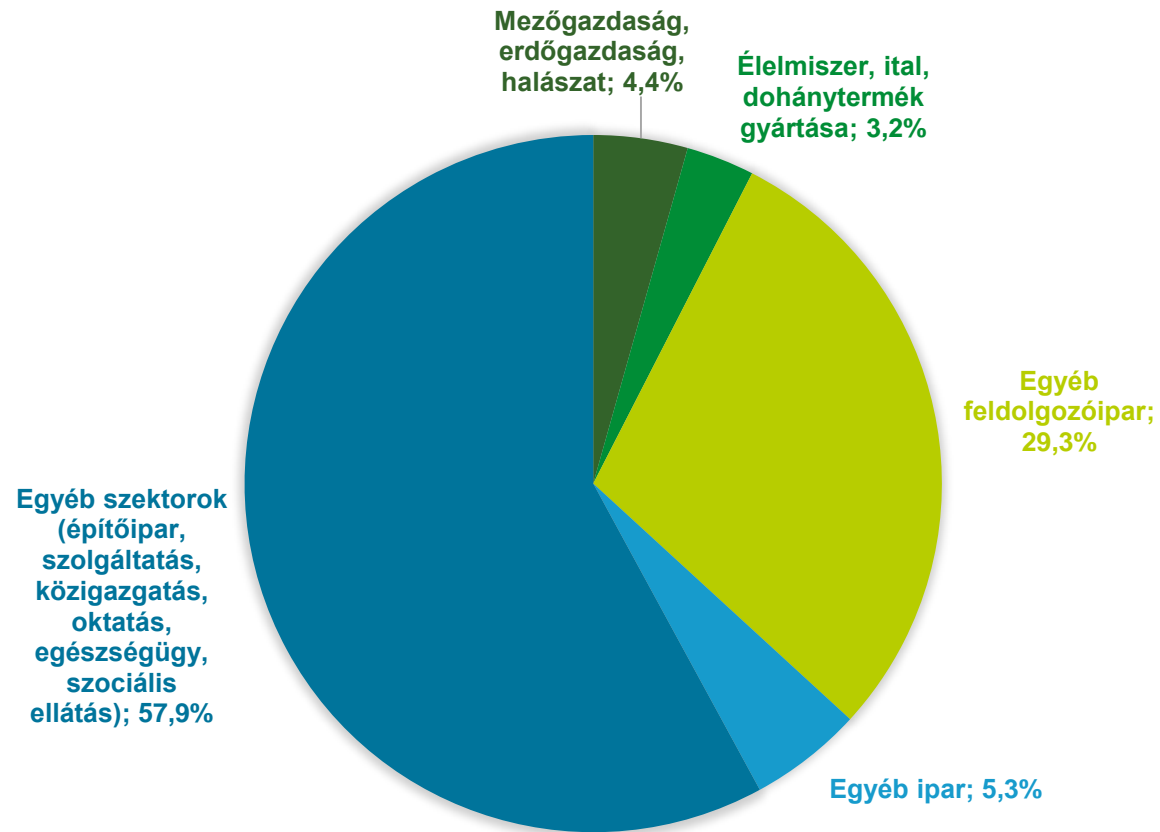
A mezőgazdaság és élelmiszeripar részesedése a foglalkoztatásból, 2010-2020 (ezer fő; %)

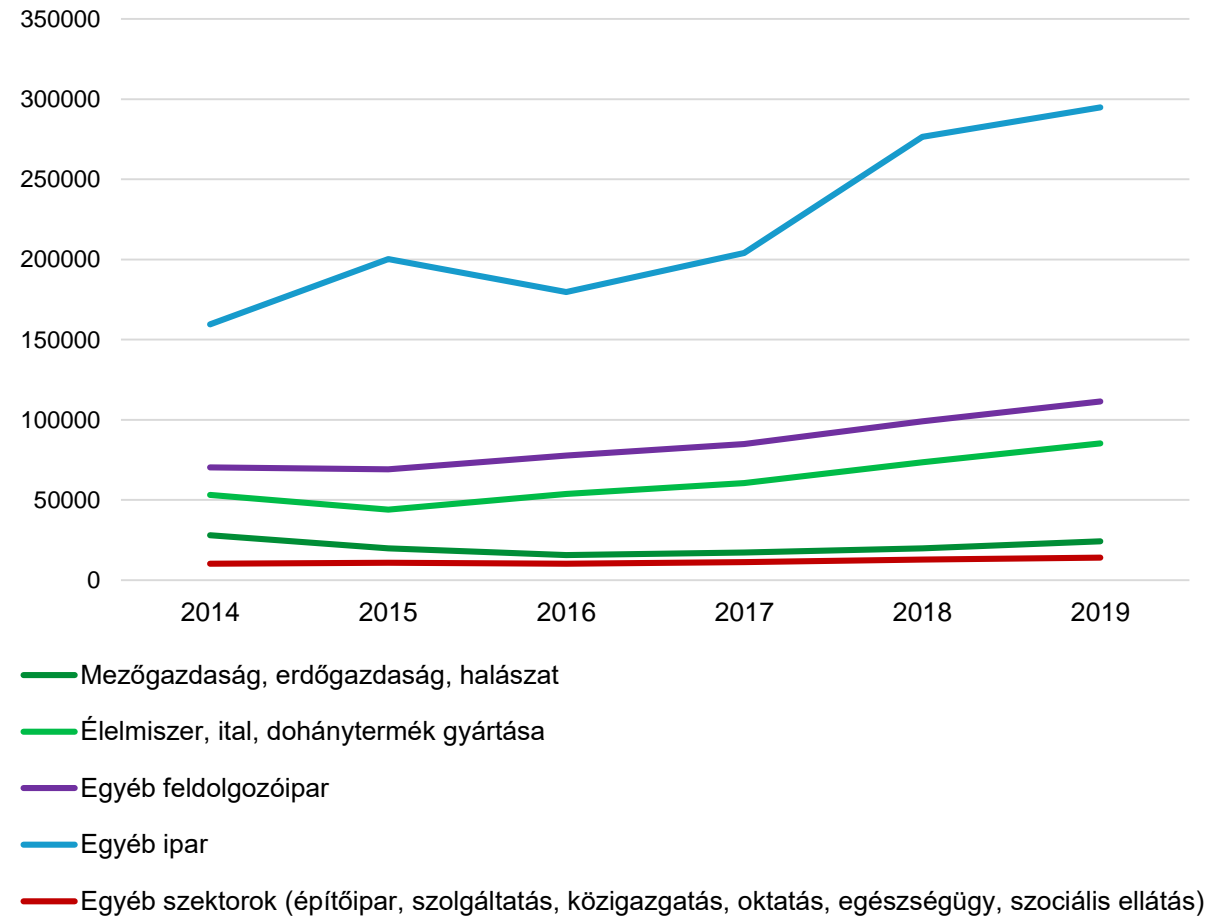
Az élelmiszer-gazdaság nemzetgazdasági súlya: beruházások

A beruházások teljesítményértékének megoszlása a nemzetgazdasági szektorok között, 2015-2019 évek átlaga (%)

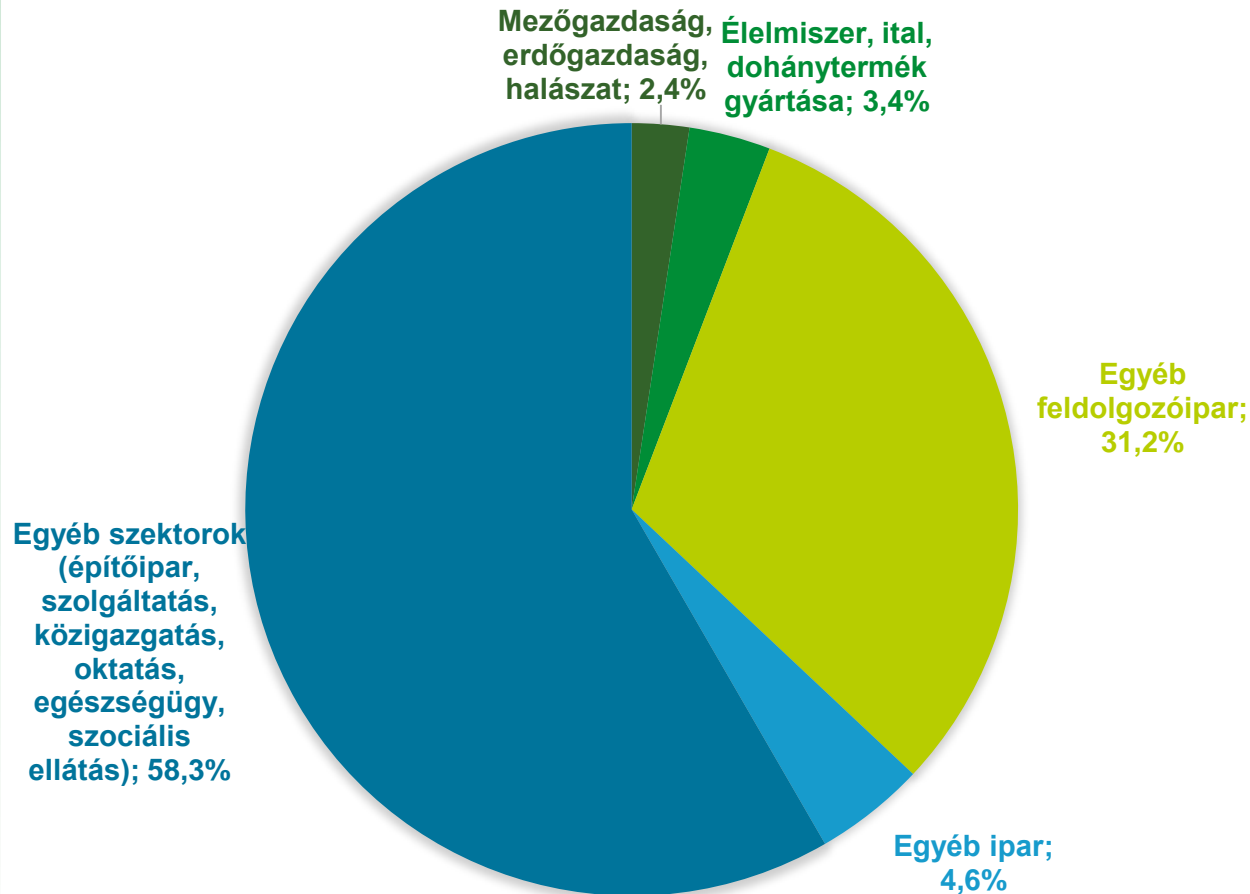
A beruházások egy működő vállalkozásra jutó teljesítményértéke az egyes szektorokban, 2014-2019 (millió Ft)

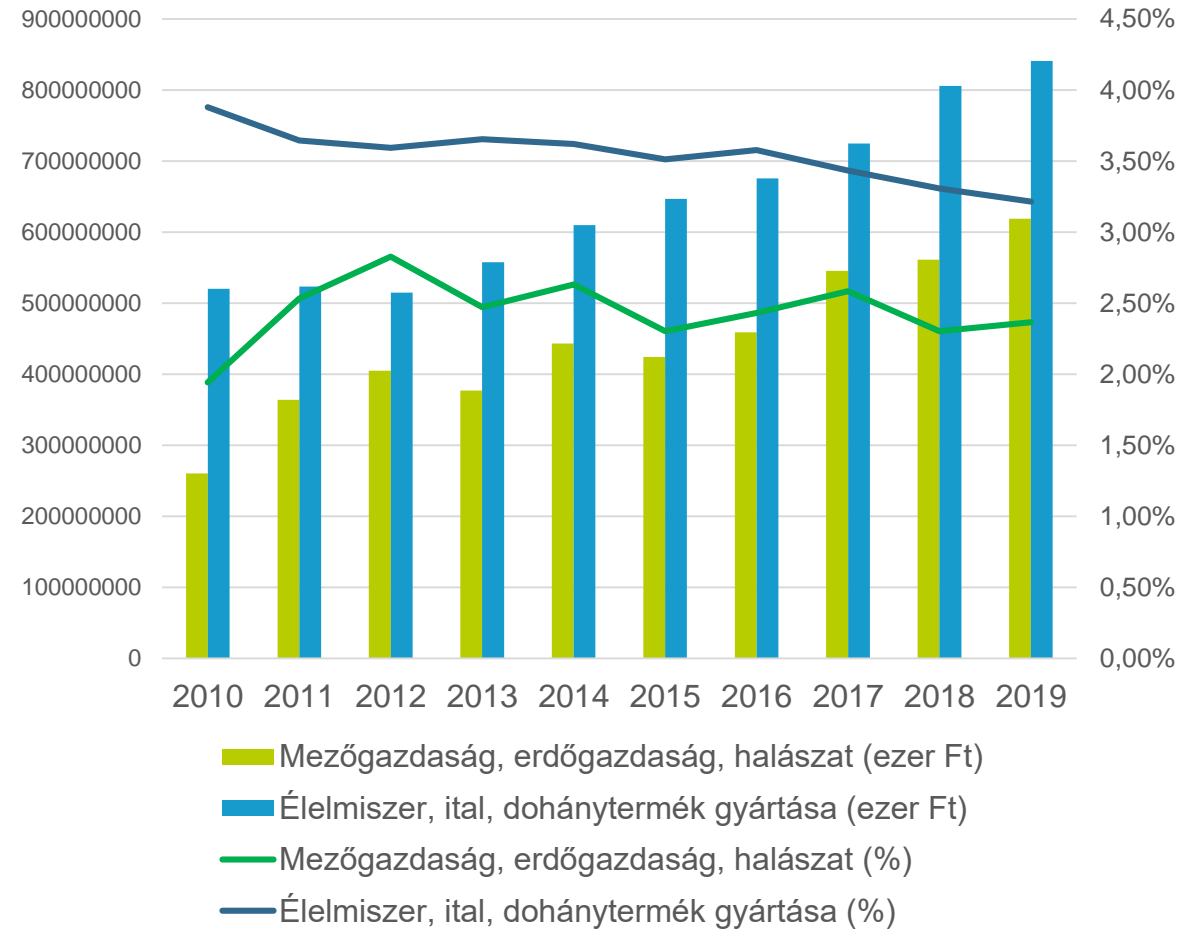
Az élelmiszer-gazdaság nemzetgazdasági súlya: hozzáadott érték

A tényezőköltségen kifejezett hozzáadott érték megoszlása az egyes szektorok között, a 2015-2019-es időszor átlagában (%)

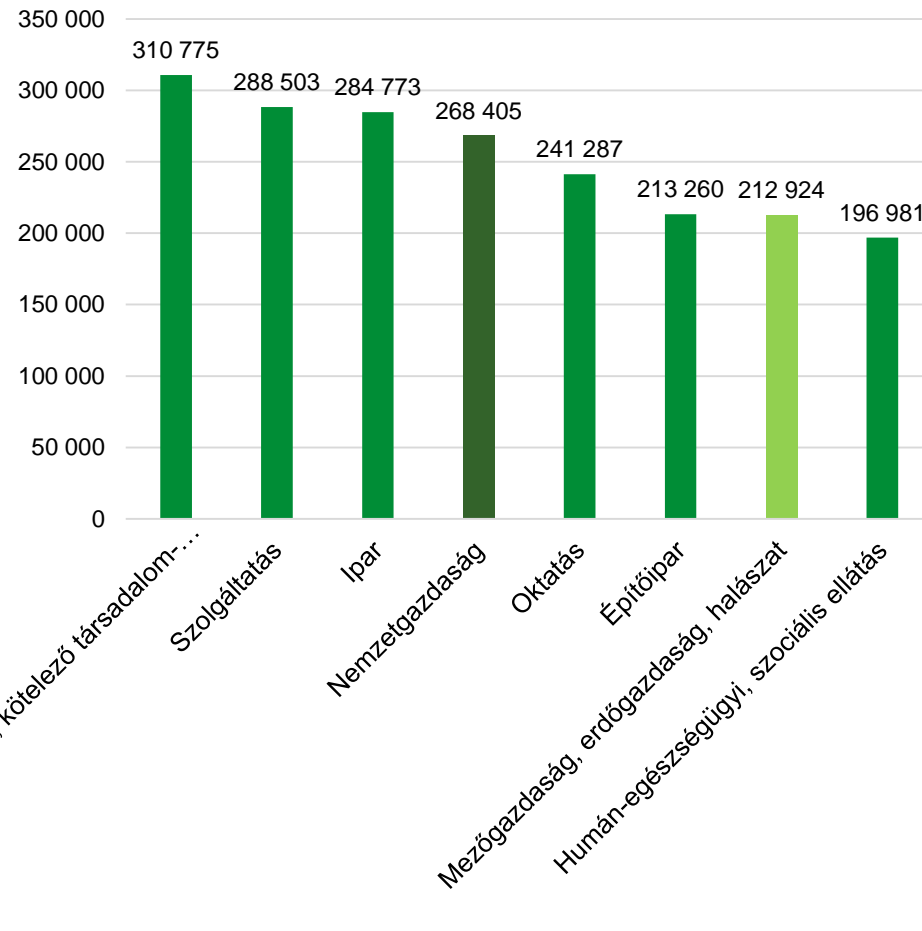
A mezőgazdaság és élelmiszeripar részesedése a tényezőköltségen kifejezett hozzáadott értékből, 2010-2019 (ezer Ft; %)

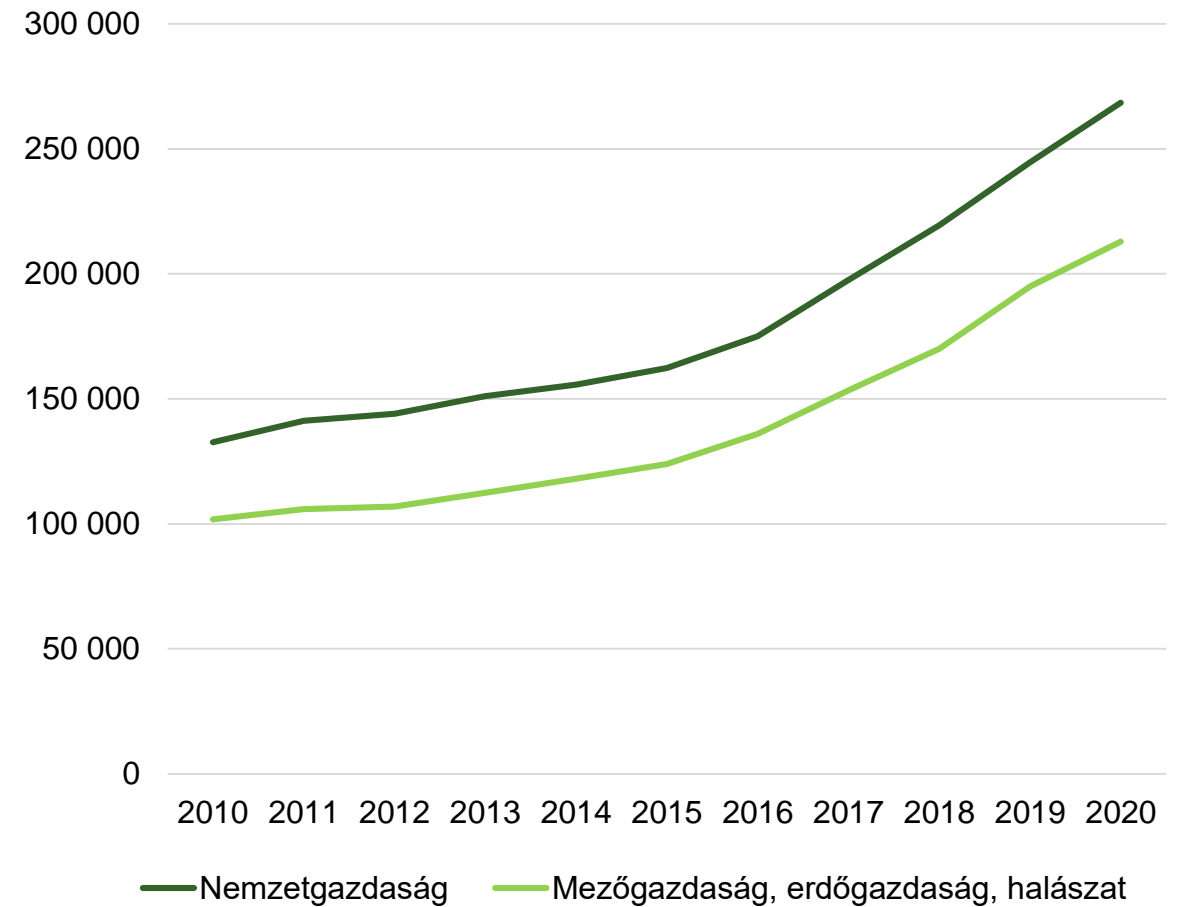
Az élelmiszer-gazdaság nemzetgazdasági súlya: jövedelmek

A teljes munkaidőben alkalmazásban állók nettó átlagkeresete nemzetgazdasági szektoronként, 2020 (Ft/fő/hó)

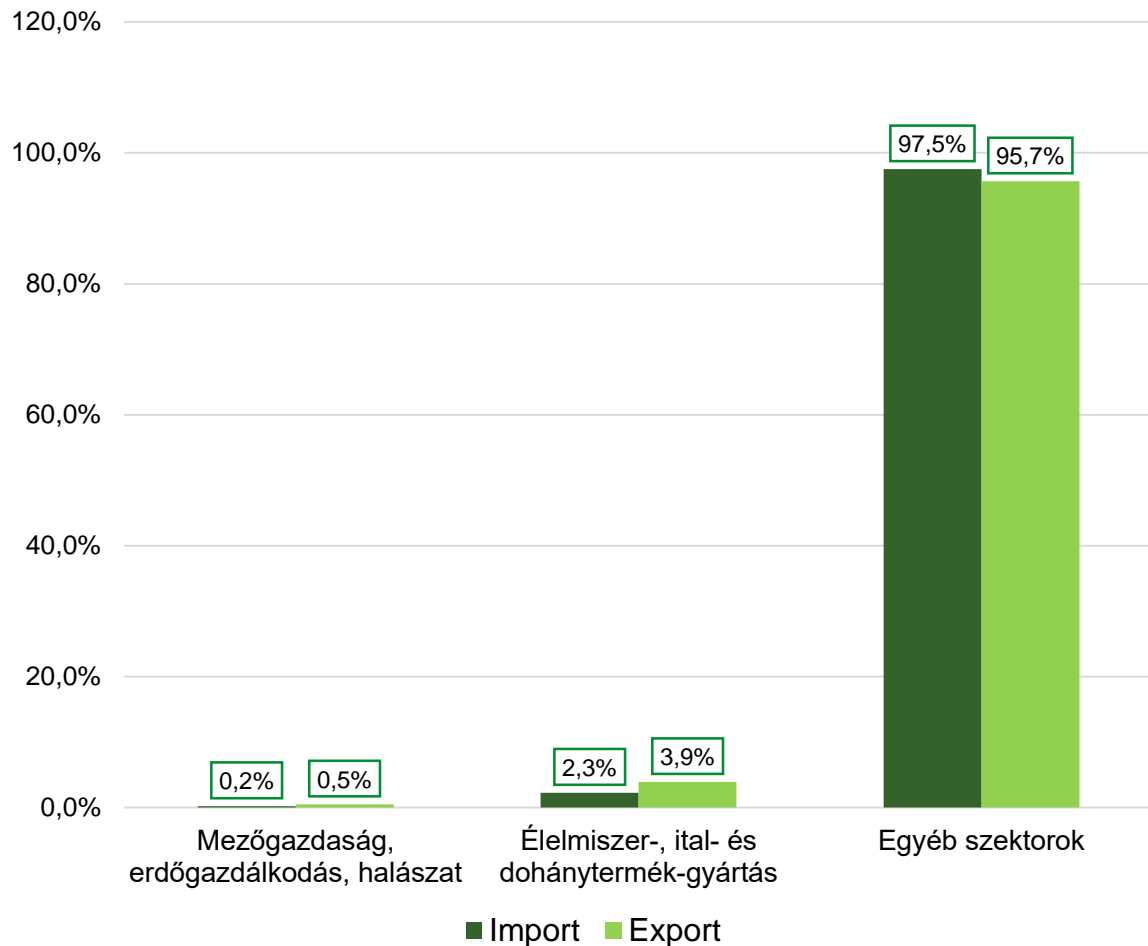
A teljes munkaidőben alkalmazásban állók nettó átlagkeresete, 2010-2020 (Ft/fő/hó)

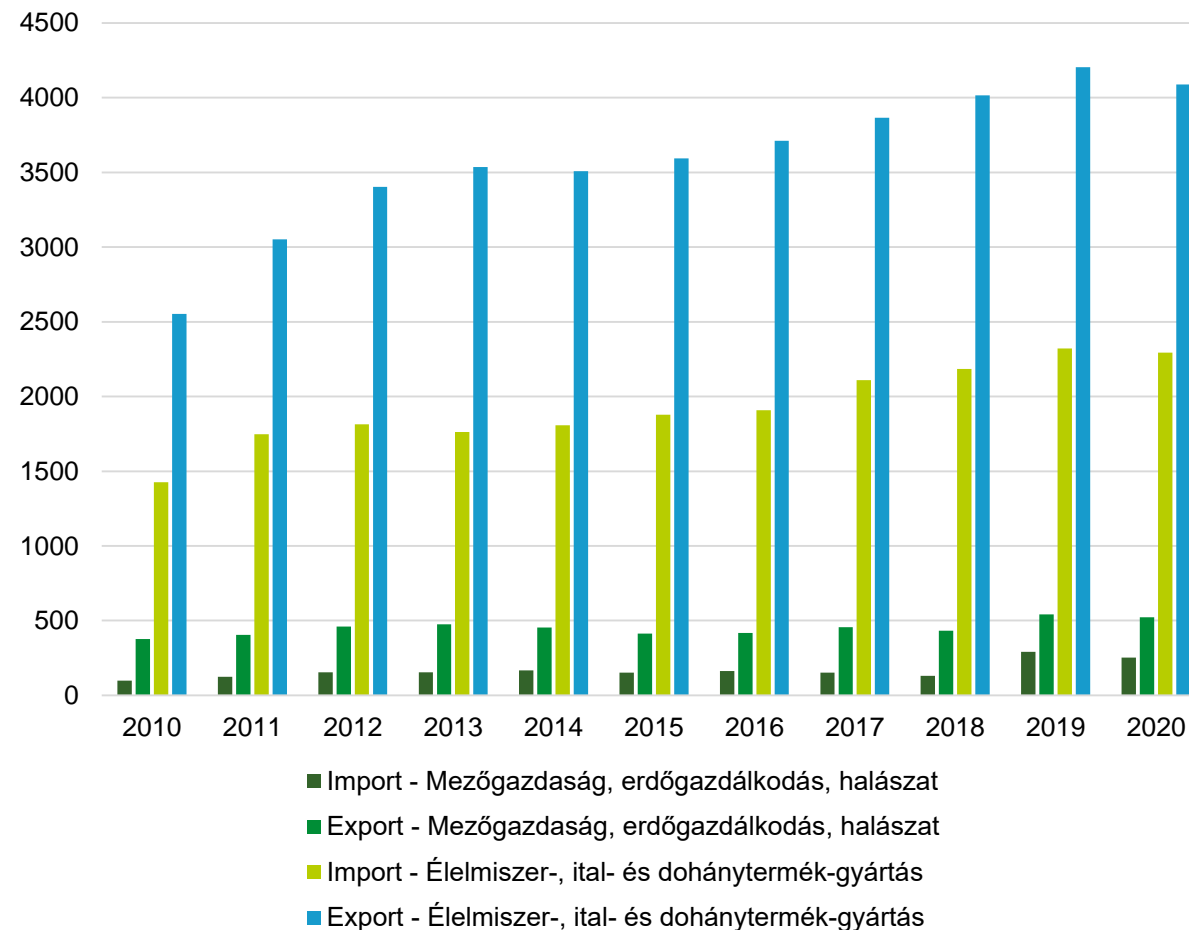
Az élelmiszer-gazdaság nemzetgazdasági súlya: külkereskedelem

A mezőgazdasági és élelmiszeripari ágazatok részesedése a külkereskedelmi forgalomból, 2016-2020 évek átlaga (%)

A mezőgazdaság és élelmiszeripar külkereskedelmi forgalma, 2010-2020 (millió EUR)

Az élelmiszer-gazdaság helyzete és lehetőségei

- Elaprózott, polarizált, de koncentrálnódó mezőgazdasági gazdaságszerkezet
- Ártermelő mezőgazdaság:
 - együttműködés és integráció igénye
 - vertikálisan: csökkenő tranzakciós költségek
 - horizontálisan: javuló alkupozíciók
- Kistermelés, közvetlen értékesítés:
 - relokalizáció eltérő lehetőségei a termelési és helyi értékesítési adottságok mentén
 - élelmiszerbiztonság- és minőség fejlesztésének igénye
- Digitalizáció: hiányzó feltételek → méretgazdaságosság, kiépült infrastruktúra, kompetenciák
- Generációváltás: rendezett gazdaságátadás feltételeit meg kell teremteni
- Munkaerőhiány, alacsony bérszínvonal

Az élelmiszer-gazdaság helyzete és lehetőségei

- Élelmiszeripar:
 - koncentráció
 - elmaradt digitalizáció → Ipar 4.0?
 - alacsony termelékenység
 - feldolgozottsági szint az EU-átlag alatt → élelmiszerexport 1/3-a mezőgazdasági alapanyag
- Járványidőszak:
 - válságállóság → külkereskedelmi többlet, nincs importfüggés
 - online kereskedelem és egyéb, kevés érintkezéssel járó értékesítési csatornák felfutása
 - vendéglátás, turizmus hanyatlása
- Hozzáadott értéknövelés!
 - közvetlen hatás a gazdasági növekedésre + tovaryűrűző hatások
 - foglalkoztatásbővítés lehetősége
 - export-versenyképesség javulása

A vidék a fejlesztéspolitikában

A vidék az EU-s fejlesztési célkitűzésekben

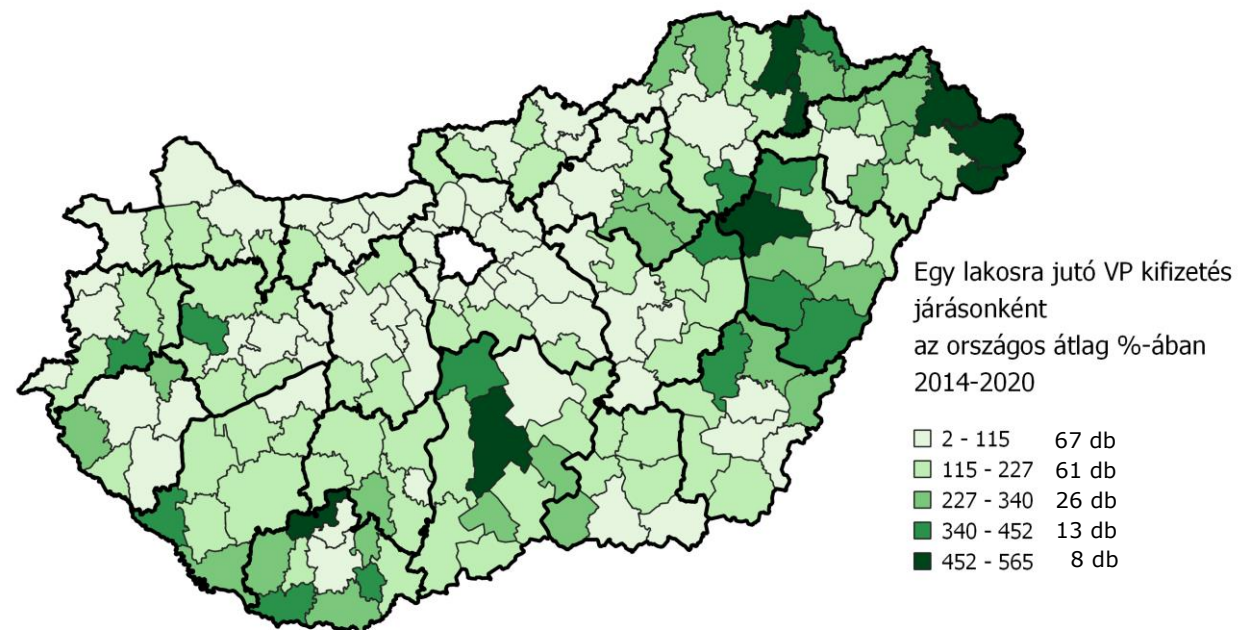
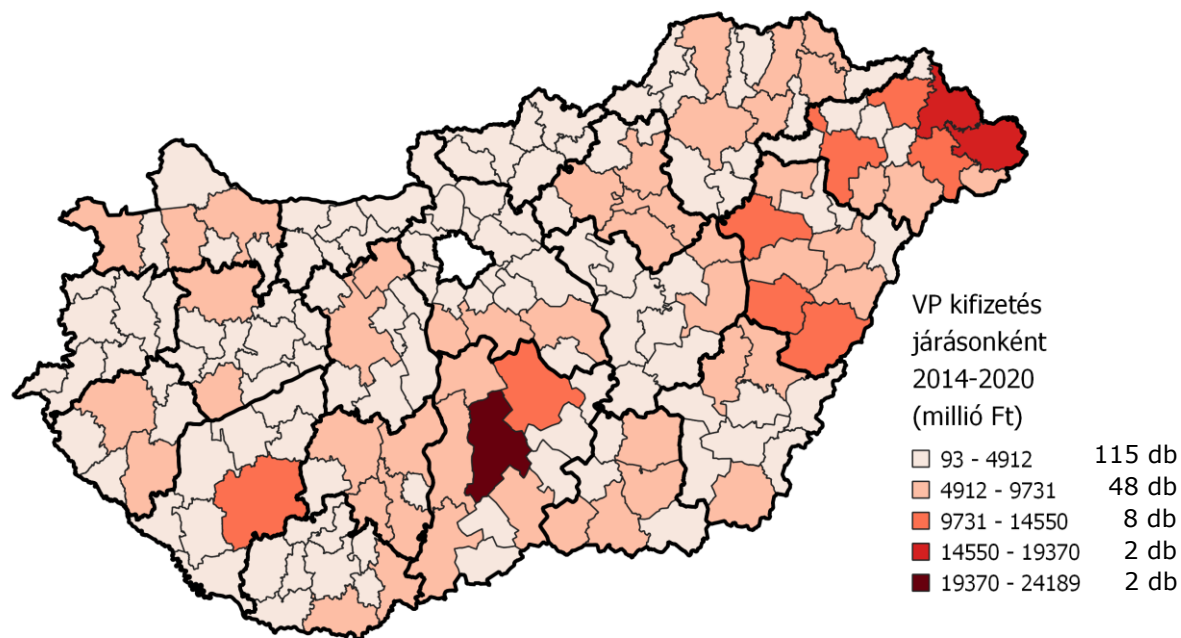
- EU szerződés 174. cikk: kohéziós politika fő célja a területi kohézió erősítése és a regionális különbségek csökkentése
- 1305/2013/EU „EMVA” rendelet
 - 3. cikk: hozzájárulás a fenntartható vidékfejlesztéshez
 - 4. cikk: vidéki gazdaságok és közösségek kiegyensúlyozott területfejlesztésének megvalósítása, munkahelyek létrehozása és fenntartása
- 2021-2027: EMVA + NextGeneration EU
 - KAP 8. célkitűzés: a foglalkoztatás, a növekedés, a társadalmi befogadás és a helyi fejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben, ideértve a biogazdálkodást és a fenntartható erdőgazdálkodást is
 - magasabb arányú tagállami társfinanszírozás javasolt

A vidék a hazai fejlesztési célkitűzésekben

- Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió
 - Hosszú távú cél: Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet
 - Szakpolitikai célkitűzés: Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és –ellátás
 - Területi specifikus célkitűzés:
 - Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
 - Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés
- Nemzeti Vidékstratégia (7 stratégiai cél mentén)
- 2014-2020: Vidékfejlesztési Program (forrás: EMVA)
 - 6 prioritás, 17 fókuszterület, 20 intézkedés, 218 felhívás
 - Tematikus alprogramok: fiatal gazda; rövid ellátási láncok
- 2021-2022: átmeneti időszak
- 2023-2027: 80% hazai társfinanszírozás, 25% átcsoportosítás EMGA-ba

A Vidékfejlesztési Program abszolút és fajlagos kifizetései járásonként, 2014-2020

A VP területi hatásértékelésének főbb tapasztalatai

- A kistelepülések és hátrányos helyzetű térségek preferenciája mellett a VP forráskiáramlása erős összefüggésben van a mezőgazdasági területek és vállalkozások jelenlétével.
- Sok kistelepülésen a VP támogatásai jelentik az egyetlen fejlesztési forrást.
- A VP kismértékben, sokszor áttételesen, de egyértelműen hozzájárult a vidéki területek leszakadásának mérséklődéséhez, azonban érdemi kiegyenlítő hatás eléréséhez önmagában nem elegendő.
- A VP a KAP I. pillérével és az ESB OP-k közül leginkább az EFOP-pal szinergiában mérsékelten hozzájárulhatott a hátrányos helyzet visszaszorulásához.

A VP területi hatásértékelésének főbb tapasztalatai

- A vidék támogatása továbbra is kiemelt fejlesztéspolitikai cél kell, hogy maradjon.
- Olyan megvalósítási területekre irányuljon több forrás, ahol a területi hátrány mértékéből eredően nagyobb szükség van rá.
- Törekedni kell:
 - a gazdaságdiverzifikáció ösztönzésére,
 - a nem mezőgazdasági tevékenységek elindításának és fejlesztésének támogatására,
 - különösen azokon a területeken, ahol a városközpontok távolsága már számottevően korlátozza a munkához, megélhetéshez, szolgáltatásokhoz való hozzáférést.
- Javasolt olyan támogatási struktúra kialakítása, amelyben:
 - az önálló települési szintnél magasabb fokú területi együttműködésben integráltan tervezhetők és megvalósíthatók egyes nagyobb produktív (nem csak mezőgazdasági) beruházások, illetve
 - az alapvetően fontos, településhatárokon túlnyúló jelentőségű infrastrukturális fejlesztések is. (LEADER/CLLD fokozottabb, rugalmasabb támogatása!)
- Tekintettel a vidéki területek sajátos hátrányaira, a Covid-19 válságkezelésnek térben differenciált intézkedések révén kell megvalósulnia.

A vidékfejlesztési célrendszerek kapcsolódása az egyes programozási időszakok között

ÚMVP (2007-2013)	VP (2014-2020)	KAP 2021-2027
1. A mezőgazdasági és erdészeti ágazatok versenyképességének javítása	1. A mezőgazdaság versenyképességének és gazdaságok életképességének növelése	1. Méltányos jövedelem
	2. Élelmiszerlánc szerveződések előmozdítása és kockázatkezelése a mezőgazdaságban	2. Versenyképesség növelése
		3. Erőviszony-kiegyenlítés az élelmiszerláncban
	6. Innováció elősegítése a mező- és erdőgazdaságban	7. Generációs megújulás
4. A helyi kapacitás kiépítése (LEADER)	5. Társadalmi kirekesztés és a szegénység visszaszorítása, gazdasági fejlődés előmozdítása	9. Élelmiszer és egészségvédelem
3. Az életminőség javítása a vidéki területeken és a diverzifikáció ösztönzése		10. Modernizáció (szaktanácsadás, innováció, digitalizáció)
2. A környezet és a vidék állapotának javítása	3. Az erőforrások hatékony felhasználásának előmozdítása, az élelmiszer-gazdaság szénkibocsátásának és felhasználásának csökkentése	8. Élő vidéki területek
	4. Mező- és erdőgazdaságtól függő ökoszisztémák megőrzése és erősítése	5. Környezetvédelem
		6. Tájkép- és biodiverzitás-megőrzés

Agrárközgazdasági
Intézet

[Agrarkozgazdasagi.Intezet](https://www.facebook.com/Agrarkozgazdasagi.Intezet)

[AKI_Hungary](https://twitter.com/AKI_Hungary)

[aki-hungary](https://www.linkedin.com/company/aki-hungary)

aki.gov.hu

Köszönöm a figyelmet

Dr. Goda Pál

goda.pal@aki.gov.hu